

Ks. dr hab. Arkadiusz Olczyk
Częstochowa – WSD / WIT
Kraków – UPJPII

BIBLIOTEKA – INTELEKTUALNE „SERCE” WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO ORAZ WYŻSZEGO INSTYTUTU TEOLOGICZNEGO W CZĘSTOCHOWIE

Abstract

The natural background of scientific research for every university is a library. The history of the library of the Higher Divine Seminary of Częstochowa Archdiocese and for the Higher Theological Institute in Częstochowa is 85 years old. Its beginnings reach to the year 1930 when the Seminary of Częstochowa had its place in Cracow in Bernardyńska Street number 3. During the Second World War the Seminary had to be moved out 5 times, so that the book collection of the library had to be moved out, too. Then many of the precious books had gone. After the war in the book collection there were 3,500 of books. After the transferring of the Seminary to Częstochowa in 1991 (in 41 Santa Barbara Street) the books collection was also transferred. Now, in the library there are over 119 000 of books and they serve seminarians, students of the Theological Institute as well as readers from Częstochowa and all over Poland. From 2007 fr. dr hab. Arkadiusz Olczyk is its manager.

Streszczenie

Naturalnym zapleczem dla badań naukowych na każdej wyższej uczelni jest biblioteka. Historia biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej oraz Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie liczy już 87 lat. Jej początki sięgają roku 1930, gdy Seminarium Częstochowskie mieściło się w Krakowie, przy ul. Bernardyńskiej 3. Okres II wojny światowej sprawił, że seminarium musiało się pięciokrotnie przeprowadzać, dlatego trzeba było też przenosić księgozbiór biblioteczny. Wtedy wiele cennych książek zaginęło. Po wojnie księgozbiór liczył ok. 3.500 książek. Po przeniesieniu w 1991 roku Seminarium do Częstochowy (ul. św. Barbary 41) przetransportowano także zbiory biblioteczne. Obecnie biblioteka liczy ponad 119 tys. książek, służy klerykom, studentom Instytutu Teologicznego oraz czytelnikom z Częstochowy i całej Polski. Od 2007 roku jej dyrektorem jest ks. dr hab. Arkadiusz Olczyk.

Trudno sobie wyobrazić prawidłowe funkcjonowanie Seminarium Duchownego czy Instytutu Teologicznego bez biblioteki. Zaplecze biblioteczne stanowi bowiem niezbędne narzędzie pracy dydaktyczno-naukowej każdej wyższej uczelni. To właśnie w zaciszu lektorium, wśród regałów wypełnionych tysiącami woluminów i czasopism, zdobywają i poszerzają swoją wiedzę profesorowie, wykładowcy, klerycy oraz studenci świeccy. W bibliotecznym klimacie odczuwa się najpełniej smak rzetelnego „studium”, będącego wyrazem miłości do prawdy oraz posłuszeństwa prawdzie. Biblioteka karmi każdego spragnionego bogactwem mądrości zapisanej na milionach stron, a jednocześnie pomnaża jej głąd. Można powiedzieć nieco patetycznie, że biblioteka seminaryjna jest „sercem” formacji intelektualnej. Aby zbliżyć się do Bożej Mądrości, nie można ominąć bibliotecznych zbiorów mądrości ludzkiej.

Opracowanie niniejsze jest próbą prezentacji dziejów, księgozbioru, personelu oraz aktualnego stanu biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie, zintegrowanej zarazem z Wyższym Instytutem Teologicznym. Historia biblioteki seminaryjnej wpisuje się w sposób naturalny w dzieje seminarium duchownego oraz diecezji częstochowskiej¹.

Dzieje biblioteki

Pierwszy ordynariusz diecezji częstochowskiej dr Teodor Kubina, erygując w dniu 1 października 1926 r. Częstochowskie Seminarium Duchowne w Krakowie przy ul. Bernardyńskiej 3, kierował się m.in. pasterską troską o właściwe przygotowanie intelektualne swoich kapłanów, na miarę ówczesnych czasów. Stąd też od początku związał seminarium z Uniwersytetem Jagiellońskim (najstarszą uczelnią w Polsce) oraz jego prastarym Wydziałem Teologicznym, sięgającym czasów królowej św. Jadwigi Wawelskiej². Częstochowscy klerycy, zdobywając na krakowskim uniwersytecie wiedzę filozoficzno-teologiczną, mogli tam również korzystać z niezwykle bogatego zaplecza bibliotecznego. Niemniej jednak w nowo wybudowanym gmachu seminaryjnym, który został poświęcony 6 października 1930 roku przez księcia arcybiskupa metropolitę krakowskiego Adama Stefana Sapiehę³, przewidziano także pomieszczenie na przyszłą

¹ Por. J. Związek: Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Częstochowskiej w Krakowie i Częstochowie (1926-2001). *Częstochowskie Studia Teologiczne* 2001 T. 29 s. 293-308

² Biskup T. Kubina uzasadniał klerykom tę swoją decyzję motywując ich do najpełniejszego wykorzystania tych możliwości, jakie dawał Uniwersytet Jagielloński: „Kraków przede wszystkim jest dla was dlatego mons exelsus, że tu znajduje się Uniwersytet, na który uczęszczać możecie. [...] Przez jego wydział teologiczny przemawiają do was jakby Mojżesz i Elias, wieczne prawo Boże i święta teologia, i wtajemniczają was w świat prawdy objawionej, nadprzyrodzonej”. T. Kubina: W podniosłych chwilach i doniosłych sprawach. T. 1. Częstochowa 1931 s. 170

³ Por. J. Kowalski: Żrenica oka diecezji. Siedemdziesięciopięciolecie Wyższego Seminarium Duchownego Kościoła Częstochowskiego (1926-2001). Częstochowa 2001 s. 10-18

własną bibliotekę, zdolną pomieścić od 4 - 5 tys. tomów⁴. Pierwszym darczyńcą był proboszcz z Rzaśni ks. Wacław Kokowski, który w 1927 roku przekazał dla biblioteki 42 książki o tematyce teologicznej. W kronice seminaryjnej istnieje wzmianka, że jako pierwszy pieczę nad biblioteką i jej organizowaniem objął w roku akademickim 1931/1932 ówczesny prefekt seminarium ks. Walenty Patykiewicz (został prefektem obok bł. ks. Maksymiliana Binkiewicza, zaś po wojnie pełnił posługę ojca duchownego)⁵. Opiekę nad tworzącą się biblioteką ks. Patykiewicz sprawował do 12 lutego 1933 r.

Do wybuchu drugiej wojny światowej powoli powiększano zbiory książkowe. O bibliotekę seminaryjną troszczyli się wówczas kolejni, wyznaczani przez księży przełożonych, klerycy. Od listopada 1933 roku bibliotekarzem był alumn Stanisław Duda. Księgozbiór został wówczas wzbogacony książkami przekazanymi po śp. ks. prałacie Zygmuncie Sędzimirze, budowniczym budynku seminaryjnego. W marcu 1936 roku powstała w seminarium sekcja książkowa, mająca za zadanie troskę o rozwój biblioteki seminaryjnej. Na jej czele stanął kleryk Franciszek Rapała⁶. W roku akademickim 1937/1938 bibliotekarzem został kl. Franciszek Musiel, późniejszy biskup pomocniczy w Częstochowie, zaś w lutym 1939 r. opiekę nad biblioteką przejął kl. Bogusław Burgiel⁷. Wówczas biblioteka dysponowała 3.737 książkami, w tym 500 pozycjami o tematyce ascetycznej.

Nadszedł dramatyczny czas wojennej zawieruchy (1939-1945). Nie przerwała ona jednak egzystencji Częstochowskiego Seminarium Duchownego, które aż pięciokrotnie w tym okresie zmieniało swoją lokalizację, po zajęciu przez Niemców gmachu seminaryjnego. Klerycy i wychowawcy znajdowali wówczas schronienie i swój nowy „dom” kolejno: w klasztorze Ojców Bernardynów, w Domu Akademickim przy pl. Jabłonowskich 1, w klasztorze Ojców Paulinów, w klasztorze Ojców Augustianów oraz u Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego przy ul. Szpitalnej⁸. Na opróżnienie biblioteki seminaryjnej Niemcy dali zaledwie 3 godziny. W pośpiechu książki zostały złożone na jeden stos w jednym z pokoiów u Ojców Bernardynów. Te zaś, których klerycy nie zdolali wynieść, zostały przez żołnierzy niemieckich spalone.

Podczas wojny zorganizowane zostały tajne wykłady domowe. Wykładał wtedy m.in. ks. infułat Ferdynand Machay, proboszcz par. św. Salwatora na Zwierzyńcu w Krakowie, a następnie archiprezbiter Bazyliki Mariackiej. Nawiązana wówczas

⁴ Por. Archiwum Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej. Kronika seminaryjna, brak sygn., T. 1 s. 71. (Dalej występuje jako: Kronika seminaryjna, z podaniem odpowiedniego tomu)

⁵ Por. J. Kowalski: Charakterystyczne rysy Częstochowskiego Wyższego Seminarium Duchownego, [w:] Błogosławione, choć trudne czasy. Red. J. Kowalski. Częstochowa 2000 s. 217

⁶ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 1 s. 250

⁷ Por. Tamże, s. 380

⁸ Por. J. Kowalski: Dzieje Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. *Częst. Stud. Teol.* 1974 T. 2, s. 159-160

przez niego więc z naszym seminarium zaowocowała testamentalnym przekazaniem dla biblioteki seminaryjnej jego bogatego prywatnego księgozbioru. Do dzisiaj czytelnicy biblioteki często natrafiają na cenne książki ofiarowane przez niego, opatrzone pieczęcią: *Ex libris Ferdynand Machay*⁹. Troskę o bibliotekę sprawowali w tym trudnym czasie klerycy: Józef Czapryński i Władysław Sobczyk¹⁰.

Dzień 17 stycznia 1945 roku przyniósł Krakowowi wyzwolenie spod niemieckiej okupacji. Opuszczając budynek seminaryjny Niemcy celowo podpalili kaplicę. Potem gmach został zajęty przez oficerów oraz żołnierzy radzieckich i zamieniony na szpital. Dopiero w marcu 1946 r. rozpoczął się powrót kleryków do seminarium przy ul. Bernardyńskiej. Wówczas organizowanie zdekompletowanego księgozbioru bibliotecznego ówczesny rektor ks. Brunon Magott powierzył klerykom: najpierw Wincentemu Kochanowskiemu, a następnie Edwardowi Bujakowi¹¹. Od dnia 14 grudnia 1946 r. porządkowano bibliotekę seminaryjną, która wróciła do przedwojennej formy, chociaż wiele cennych woluminów zaginęło. Zaczęły wtedy napływać czasopisma i książki zagraniczne, zwłaszcza z Francji. Ponieważ książek przybywało, stąd - obok głównego pomieszczenia bibliotecznego - wykorzystano dodatkowy, osobny pokój, gdzie gromadzono mniej cenne dzieła. W dniu 13 stycznia 1948 r. kleryk Zygmunt Szmigiel, jako bibliotekarz, za radą ks. rektora B. Magotta, urządził w seminarium „loterię książkową”, z której dochód (zebrano wtedy 8.000 zł) przeznaczono na zakup nowych książek, by wzbogacić powojenny księgozbiór. Podobną „loterię” przeprowadzono również 16 stycznia i 16 października 1949 roku¹². Kolejnymi bibliotekarzami spośród kleryków zostali mianowani przez księży przełożonych Zdzisław Musialik i Władysław Golis¹³.

Pod datą 29 kwietnia 1948 roku w *Kronice seminaryjnej* widnieje notatka, że w tym dniu w Bibliotece Jagiellońskiej została otwarta wystawa starych dokumentów i cennych dzieł. W ekspozycji znalazł się m.in. *Kodeks Baltazara Behema*, iluminowany rękopis z lat 1502-1505 zawierający odpisy przywilejów i statutów miasta Krakowa, rot, przysięg i ustawy cechów krakowskich. Ten, jeden z najcenniejszych zabytków rękopiśmiennych należący od 1825 r. do zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, został zrabowany przez Niemców a rewindykowany przez prof. Karola Estreichera. Na wystawie znalazł się też pierwszy rękopis pieśni *Bogurodzica*, bulla papieża Bonifacego IX w sprawie powstania Wydziału Teologicznego w Krakowie oraz kilka matrykuł Uniwersytetu Ja-

⁹ Por. J. Sambor: Z troską o bibliotekę seminarium częstochowskiego, [w:] *Okruchy z życia. Księga Jubileuszowa na pięćdziesięciolecie kapłaństwa Księdza Profesora dra hab. Jana Kowalskiego*, red. A. Szafulski [i in.]. Częstochowa 2004 s. 180

¹⁰ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 1 s. 543 i 592

¹¹ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 1 s. 620 i 641

¹² Por. Tamże s. 681

¹³ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 2 s. 241 i 346

giellońskiego ze wzmiankami o św. Janie Kantym, jeszcze jako dziekanie Wydziału *Artium liberalium* krakowskiej Almae Matris¹⁴.

Życie seminaryjne płynęło normalnym nurtem. W maju 1953 roku bibliotekarzami zostali klerycy: Jan Kowalski i Ryszard Szafrński. W *Kronice seminaryjnej* zachowała się wzmianka: „Biblioteka katalogowała nadal książki ofiarowane przez ks. dra Stanisława Ufniańskiego z Dąbrowy Górniczej. Uporządkowano 1.500 książek, skatalogowano 992, zakupiono 94 nowe dzieła, zakupiono także 4 nowe szafy na książki, ułożono czasopisma według lat, wypożyczono 872 książki. Czytelnictwo wzrosło, choć są zupełni abstynenci w tym względzie”¹⁵.

Po likwidacji Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 5 sierpnia 1954 roku drugi ordynariusz częstochowski bp dr hab. Zdzisław Goliński zdecydował o zorganizowaniu tzw. *studium domesticum* (wspólnego dla 3 seminariów: częstochowskiego, krakowskiego i śląskiego). W roku akademickim 1954/1955 w bibliotece skatalogowano 200 książek, 200 książek nowych zakupiono, zaś w ciągu roku akademickiego wypożyczono 1.365 pozycji¹⁶. Od 1956 r. kolejnymi bibliotekarzami zostali zamianowani klerycy: Edmund Malatyński, Adam Bartkiewicz, Józef Kania, Tadeusz Matras, Czesław Olczak, Eugeniusz Wiczorek i Jan Związek.

W historii biblioteki ważne wydarzenie miało miejsce dnia 22 sierpnia 1960 r. Dokonano wtedy kontroli biblioteki seminaryjnej. Do seminarium przybyła 6-osobowa komisja kontrolna, złożona z przedstawicieli Kuratorium Oświaty w Krakowie, Wydziału Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej oraz Wydziału Kontroli Publikacji Prasy i Widowisk. Komisja miała nakaz rewizji wystawiony przez prokuraturę i milicję. Skontrolowano wtedy księgozbiór lektorium, bibliotekę zaplombowano, nalepiając 7 papierowych plomb z pieczęciami Wydziału Kontroli Publikacji, Prasy i Widowisk. Opiekunem biblioteki był wówczas ks. dr Jerzy Wolny, a głównym bibliotekarzem kl. Tadeusz Matras. Plomby wisiały na drzwiach bibliotecznych do 8 września, kiedy to przybyło 3 przedstawicieli Wydziału: Ryszard Siepracki, Kazimierz Kudroń i Ireneusz Kasprzysiak. W obecności ks. rektora Juliana Nowaka i ks. Jerzego Wolnego bibliotekę odpłombowano i spisano protokół pokontrolny. W wyniku tej kontroli skonfiskowano dla użytku Wydziału Spraw Wewnętrznych 155 książek oraz 11 książek do przejrzania. Konfiskata objęła zwłaszcza książki biskupa Teodora Kubiny, arcybiskupa Józefa Teodorowicza, ks. Stanisława Trzeciaka oraz książki omawiające kwestię żydowską, socjalizm i Akcję Katolicką¹⁷.

Od października 1961 r. w seminarium zaczęły obowiązywać studia sześcioletnie. Wtedy w budynku seminaryjnym zamieszkał na stałe ks. dr Jerzy Wolny, który dotych-

¹⁴ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 1 s. 693

¹⁵ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 2 s. 607

¹⁶ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 2 s. 718

¹⁷ Por. *Kronika seminaryjna*. T. 3 s. 134

czas dojeżdżał z Częstochowy na wykłady z historii Kościoła. Objął on trzydziestoletnią opiekę nad biblioteką seminaryjną, którą sprawował aż do momentu jej przeniesienia z gmachu przy ul. Bernardyńskiej 3 w Krakowie do nowego budynku przy ul. św. Barbary 41 w Częstochowie.

Nadszedł czas II Soboru Watykańskiego (1962-1965). Mimo cenzury państwowej postanowienia soborowe docierały do seminarium w publikacjach teologiczno-filozoficznych. Czasopism nie było zbyt wiele, a druk poszczególnych artykułów podlegał cenzurze. Klerycy mogli korzystać m.in. z „Roczników Teologiczno-Kanonicznych”, „Zeszytów Naukowych KUL”, „Collectanea Theologica”, „Studia Theologica Varsoviensia”, „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”, którego redaktorem był ks. prof. Stanisław Grzybek¹⁸. Dokumentacja teologii posoborowej ubogacała seminaryjną bibliotekę głównie za sprawą ks. prof. Jana Kowalskiego, który wrócił ze stypendium naukowego we Fryburgu Szwajcarskim i w roku 1974 objął funkcję wicerektora i prefekta studiów. Dzięki osobistej znajomości z Kanclerzem Kurii dla diecezji Lozanny, Genewy i Fryburga ks. Antoine Troxlerem, ks. Kowalski wspierał bibliotekę materialnie, organizował dla niej książki i czasopisma obcojęzyczne. Rozpoczął stałą prenumeratę kilkunastu tytułów czasopism zagranicznych (m.in. „La Documentation Catholique”, „La Vie Spirituelle”, „Nouvelle Revue Theologique”, „Stimmen der Zeit”)¹⁹, której z wielką troską dogląda do dnia dzisiejszego.

Po śmierci trzeciego ordynariusza częstochowskiego bp. Stefana Bareły w lutym 1984 roku, jego następcą i czwartym ordynariuszem diecezji częstochowskiej został mianowany 27 października 1984 r. ks. dr Stanisław Nowak. Dnia 15 sierpnia 1991 roku Ojciec Święty Jan Paweł II poświęcił nowy gmach seminaryjny w Częstochowie, w ramach obchodów VI Światowego Dnia Młodzieży. Rok akademicki 1991/1992 rozpoczął zapisywanie nowej karty w dziejach seminarium. Odtąd pisana jest ona nie u stóp Wawelu, ale u stóp Jasnej Góry.

„Przeprowadzka” objęła również bibliotekę. Ponieważ opiekun biblioteki ks. prof. Jerzy Wolny pozostał w Krakowie, trudne zadanie przeniesienia bogatych zbiorów bibliotecznych oraz ich zagospodarowania w częstochowskim gmachu seminarium przypadło ks. dr. Marianowi Szczepańskiemu. Dzieło adaptacji biblioteki w nowych warunkach kontynuował ks. dr hab. Stanisław Chłąd.

Przez kolejne 14 lat obowiązki kierownika biblioteki pełnił ks. dr Jan Sambor. Był to czas niezwykle wyťažonej pracy. Po dwóch latach udało się zorganizować prowizoryczne lektorium i częściowo również funkcjonalną bibliotekę, wykorzystując katalogi: alfabetyczny i systematyczny. To była gigantyczna praca organizacyjna, w którą włączył się ówczesny ekonom seminaryjny ks. Stanisław Ilczyk, dokonując zakupu

¹⁸ Por. Tamże, 228

¹⁹ Por. J. Sambor: *Zatroskany o bibliotekę...*, s. 181-182

potrębnego sprzętu na wyposażenie biblioteczne (regały na książki, zagospodarowanie magazynów, stoliki i krzesła do lektorium itd.).

Wtedy też do zwiezionych do Częstochowy „zbiorów krakowskich” dołączono ok. 10 tys. woluminów bibliecznych gromadzonych przez lata na potrzeby Instytutu Teologicznego na plebanii parafii św. Barbary w Częstochowie. O wyposażenie biblioteki Instytutowej troszczył się ks. bp Franciszek Musiel, zaś opiekunami porządkującymi te zbiory księgarskie byli: ks. Roman Nir, potem ks. Mirosław Sikora (1978-1981), a następnie pieczę nad nimi objął rektor Instytutu ks. prof. Stanisław Włodarczyk (1981-1991). Na stanowisku bibliotekarki przez kilkanaście była zaangażowana lat s. Eugenia Skrzekut (nazaretanka). W ten sposób w latach 1991-1993 zintegrowana biblioteka stała się zapleczem naukowym zarówno dla Wyższego Seminarium Duchownego, jak i dla Instytutu Teologicznego.

Wielką zasługą ks. J. Sambora jest doprowadzenie do pełnej użyteczności i funkcjonalności biblioteki, znaczące pomnożenie księgozbioru bibliotecznego, unowocześnienie lektorium i magazynu księgarskiego, komputeryzacja (przy współpracy z ks. Krzysztofem Gonetem z Warszawy) oraz włączenie biblioteki seminaryjnej w roku 1995 w Federację Bibliotek Kościelnych FIDES.

Księgozbiór

Biblioteka WSD i WIT archidiecezji częstochowskiej obejmuje bogaty księgozbiór, zasadniczo o tematyce teologicznej, filozoficznej, psychologicznej i historyczno-społecznej. Należy także wymienić materiały katechetyczne, liturgiczne i homiletyczne oraz książki z zakresu prawa, zwłaszcza kanonicznego, biblistyki, apologetyki, religioznawstwa, duchowości chrześcijańskiej, nauk humanistycznych oraz beletrystyki. Na stanie biblioteki są też cenne zbiory klasyków myśli chrześcijańskiej, liczne publikacje związane z Częstochową i regionem, wiele najnowszych opracowań IPN. Na półkach w lektorium znajduje się bogaty zbiór bibliografii (np. Bibliografia Estreichera, Nowy Korbut), dokumentacja nauczania Kościoła, poszczególnych papieży, zwłaszcza św. Jana Pawła II, wiele fachowych i specjalistycznych słowników, encyklopedii oraz katalogi rękopisów różnych bibliotek (np. Biblioteki Narodowej, Biblioteki PAN, Biblioteki Gdańskiej i inwentarze rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Ossolineum). Biblioteka może poszczycić się własnością m.in. *Patrologiae cursus completus* autorstwa Jacquesa Paula Migne’a oraz ok. 40 starodruków²⁰.

Podstawową formą gromadzenia zbiorów książkowych jest zakup, darowizna oraz prenumerata, jeśli chodzi o czasopisma. Jak to już wynika z prezentacji dziejów biblioteki, księgozbiór był systematycznie powiększany i systematyzowany. Zdecydowana większość woluminów pochodzi z donacji wielu darczyńców (głównie księży biskupów

²⁰ Według twórcy *Bibliografii Polskiej* Karola Estreichera za starodruk uważana jest książka wydana między 1501 a 1800 rokiem

i profesorów) oraz z zapisów testamentalnych zmarłych kapłanów częstochowskich. Trudno wiarygodnie odtworzyć, kiedy, w jakiej liczbie i jakie książki przybywały, bowiem zachowały się jedynie fragmentaryczne dane. Jednak niektóre nazwiska zostały odnotowane w sprawozdaniach bibliotecznych według chronologii śmierci donatorów. Przy niektórych kapłanach podano również ilość przekazanych dla biblioteki książek.

Oto lista zmarłych ofiarodawców, jaką udało się zrekonstruować, których ostatnią wolą było przekazanie własnych zbiorów na rzecz biblioteki Częstochowskiego Seminarium Duchownego: ks. Zygmunt Sędzimir, ks. Stanisław Ufniarski, ks. Ferdynand Machay, ks. Władysław Konieczka (ok. 200 książek), ks. Jan Domarańczyk (ok. 1500), ks. Jan Nowak (ok. 1000), ks. Zygmunt Król (638), Ks. Stefan Babczyński, ks. Roman Jaros (42), ks. bp Stefan Bareła, ks. Kazimierz Lubas, ks. Stefan Fijołek (87), ks. Stanisław Woźny (ok. 650), ks. Wojciech Kaczmarczyk (ok. 200), ks. Stanisław Milewski (ok. 300), ks. Władysław Sobczyk (345), ks. Waław Sępień (ok. 900), ks. Zbigniew Borówka (ok. 100), ks. Tadeusz Wiśniewski, ks. Zdzisław Kowalczyk, ks. Antoni Wodziszewski, ks. Karol Kościół, ks. Brunon Magott, ks. Edward Banaszewicz, ks. Stanisław Okamfer, ks. bp Franciszek Musiel, ks. Stanisław Chłód, ks. Zdzisław Wajzner, ks. Władysław Gołąb, ks. Stanisław Grzybek, ks. Andrzej Chutnik, ks. Henryk Bąbiński (145), ks. Tadeusz Matras (ok. 2000), ks. Jan Wilk, ks. Grzegorz Zabłocki, ks. Mirosław Suchosz, ks. Marian Pabiasz (ok. 1000), ks. Benedykt Musiał (139), ks. Zdzisław Radek (1.134), ks. Marian Dewudzki (2.180), ks. Grzegorz Ślęzak (5.114), ks. Zenon Mońka (700), ks. Stanisław Włodarczyk (2.740), ks. Marian Szczepański (1.900), ks. Bronisław Preder (1.600), ks. Zenon Janyszek (2.300), ks. Józef Słomian (500), ks. Ksawery Sokołowski (2.900) oraz ks. Tadeusz Zasępa (2.600)²¹.

Obok zapisów testamentowych księgozbiór biblioteczny ubogacany jest ciągle przez donacje prywatnych ofiarodawców. Co roku przekazują część swoich zbiorów książkowych dla biblioteki: ks. abp. Waław Depo, ks. abp Stanisław Nowak, ks. bp Antoni Długosz, ks. bp Jan Wątroba (od 2013 roku ordynariusz diecezji rzeszowskiej) oraz wielu kapłanów, zwłaszcza księży profesorów. Wszystkie nazwiska ofiarodawców i dobrodziejów biblioteki oraz dokładna ilość przekazywanych przez nich woluminów wpisywane są na bieżąco do utworzonej w 2007 roku *Księgi Mecenatu Biblioteki WSD w Częstochowie*.

Zasoby biblioteczne są także systematycznie aktualizowane przez zakupy wybranych nowości wydawniczych, o co troszczą się kolejni księża dyrektorzy. Ponadto, do biblioteki trafiają nowe pozycje książkowe jako dary autorskie oraz w ramach wymiany międzybibliotecznej.

Aktualny stan księgozbioru bibliotecznego (na dzień 7.06.2017 r.) kształtuje się następująco:

²¹ Por. Archiwum Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej, *Mecenat biblioteki WSD w Częstochowie*, brak sygn., s. 19-20.

- 119.158 książek (z czego 69.943 zostało skatalogowanych komputerowo)
- 533 tytuły czasopism (w tym 106 obcojęzycznych)
- 2.864 prace magisterskie, doktorskie i habilitacyjne.

Personel biblioteczny

Od momentu powstania Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie zadanie troski o organizację zbiorów bibliotecznych otrzymywali od księży przełożonych poszczególni klerycy, których nazwiska zostały uwzględnione na wcześniejszych stronach niniejszego opracowania. Z czasem, gdy księgozbiór się znacząco powiększał, wychowawcy seminaryjni wyznaczali oficjum roczne w bibliotece kilku alumnów (2-8), na których czele stał kleryk odpowiedzialny za współpracę z dyrektorem i personelem biblioteki.

Do tej pory biblioteką seminaryjną kierowali następujący księża dyrektorzy:

1. Ks. prof. dr hab. Jerzy Wolny (od października 1961 do lipca 1991 r.)
2. Ks. dr Marian Szczepański (od 6 lipca 1991 do 30 września 1992 r.)
3. Ks. dr hab. Stanisław Chłód (od 1 października 1992 do swojej śmierci 3 lipca 1993 r.)
4. Ks. dr Jan Sambor (od lipca 1993 do 30 września 2007 r.)

Od czerwca 1962 roku kolejnymi odpowiedzialnymi za bibliotekę (officium roczne) byli klerycy: Jerzy Sojczyński, Kazimierz Syrek, Zygmunt Zarzycki, Antoni Tronina, Józef Życiński, Jerzy Borowiec, Józef Mazur, Jerzy Mielczarek, Czesław Mendak, Marian Szczerba, Jarosław Wolski, Andrzej Kopysta, Jacek Wyrwich, Tadeusz Stich, Sławomir Wojtysek, Tomasz Sobera, Jarosław Ginter, Paweł Rozpiątkowski, Mieczysław Wach, Tadeusz Mikołajczyk, Marek Jelonek, Robert Foryś, Robert Frączek, Robert Grohs, Leszek Ambroży, Piotr Niepsuj, Tomasz Kanus, Grzegorz Piec, Łukasz Szczepańczyk, Tomasz Błaszczyk, Paweł Bil, Dariusz Pilarski, Damian Krzyszkowski, Adam Paśnik, Krzysztof Małek, Kamil Dobrowolski, Grzegorz Kurek, Kamil Cieśla, Bartosz Kasprzak, Michał Pazera, Maciej Szwej, Kamil Cudak i Mariusz Mroczkowski oraz z Seminarium Sosnowieckiego: Andrzej Hepek, Marcin Słodczyk, Grzegorz Fudro, Kacper Górski, Adrian Bańka, Karol Goc i Marcin Czyżowicz (te osoby udało się zweryfikować, ale nie jest to kompletny wykaz kleryków „bibliotecznych”).

Zatrudnionymi na etacie pracownikami biblioteki byli:

1. s. Barbara Byczkowska (honoratka) – przez prawie 25 lat (1979-2003).
2. Jolanta Edyta Nuckowska – pracując w Bibliotece Jagiellońskiej pomagała dodatkowo w katalogowaniu książek s. Barbarze w latach 1979-1991.
3. s. Andrzeja Basza (honoratka) - (1994-1995)
4. Robert Jaczyński (1995-1996)
5. s. Wiesława Kacprzak (honoratka) - (2000-2003)
6. s. Gracjana Surmacz (honoratka) – (2003-2008)
7. Beata Łysak – (2004-2008)

Obecnie w bibliotece pracują:

1. mgr Katarzyna Fijałkowska - od 1996 r.
2. mgr Anna Lelonek-Gnieździłow – od 2008 r.

Stan aktualny

Obecnie dyrektorem biblioteki jest ks. dr hab. Arkadiusz Olczyk (od 1 października 2007 r.). Dokonywana jest dalsza modernizacja biblioteki (m.in. w 2009 r. zakupione zostały nowe, profesjonalne regały do wygospodarowanego i zaadaptowanego magazynu książkowego, mogące pomieścić ok. 30.000 tomów). We współpracy z ks. Januszem Parkitnym, dyrektorem ekonomicznym seminarium, zostały odświeżone, pomalowane pomieszczenia biblioteczne oraz wymienione okna. Kontynuowana jest komputeryzacja (zakupiono 3 nowe komputery oraz 7 monitorów panoramicznych, ciągle uaktualniany stan zbiorów bibliotecznych dostępny jest przez Internet; zainstalowana została i funkcjonuje komputerowa wypożyczalnia z bazami danych czytelników). Trwa zakup nowych pozycji książkowych, prenumerata czasopism, systematyczne komputerowe katalogowanie w wersji MAK²² (z nadawaniem haseł rzeczowych tzw. „kluczy”), inwentaryzacja, sygnowanie oraz porządkowanie dubletów i tripletów. Zbiory biblioteczne są zabezpieczane i archiwizowane na nośnikach CD. Biblioteka w dalszym ciągu prowadzi aktywną współpracę z Federacją Bibliotek Kościelnych FIDES. Internetowa baza katalogowa biblioteki WSD i WIT funkcjonuje pod adresem: www.fides.org.pl/biblioteki/czestochowa-awsd/.

Biblioteka jest dostępna dla kapłanów, sióstr zakonnych, kleryków, studentów Instytutu oraz studiów Okołoinstytutowych, jak również dla studentów innych uczelni i świeckich, którzy z niej licznie korzystają. Ku naszej radości, od 1 października 2013 roku nasza biblioteka służy także alumnom Sosnowieckiego Seminarium Duchownego, którzy stali się mieszkańcami Częstochowskiego Seminarium. Biblioteka WSD i WIT oraz lektorium (z 32 miejscami przy stolikach czytelniczych) są czynne od poniedziałku do soboty, w godzinach od 9.00 do 16.45 (oprócz czwartku i świąt kościelnych).

²² MAK tj. Mały Alfabetyczny Katalog. Jest to program opracowany przez Zakład Technik Informatycznych Biblioteki Narodowej, będący własnością Federacji FIDES

Ks. dyrektor Arkadiusz Olczyk w otoczeniu zespołu bibliotecznego.

Od prawej Katarzyna Fijałkowska, ks. dr hab. Arkadiusz Olczyk,
Anna Lelonek-Gnieździłow.

Klerycy w czytelni

Klerycy korzystają z komputerowej bazy danych bibliotecznych

Bibliotekarki Katarzyna Fijałkowska (z prawej) i Anna Lelonek-Gnieździłow

Fot. Maciej Szwej

Bibliografia

Archiwum Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej, Mecenat biblioteki WSD w Częstochowie, brak sygn.

Archiwum Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej, Kronika seminaryjna, brak sygn.

Kowalski Jan: Charakterystyczne rysy Częstochowskiego Wyższego Seminarium Duchownego. W: Błogosławione, choć trudne czasy. Red. Jan Kowalski. Częstochowa 2000 s. 215-232.

Kowalski Jan: Dzieje Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. *Częstochowskie Studia Teologiczne* 1974 T. 2 s. 155-172

Kowalski Jan: Żrenica oka diecezji. Siedemdziesięciopięciolecie Wyższego Seminarium Duchownego Kościoła Częstochowskiego (1926-2001). Częstochowa 2001

Kubina Teodor: W podniosłych chwilach i doniosłych sprawach. T. 1. Częstochowa 1931

Sambor Jan: Zatraskany o bibliotekę seminarium częstochowskiego. [w:] Okruchy z życia. Księga Jubileuszowa na pięćdziesięciolecie kapłaństwa Księdza Profesora dra hab. Jana Kowalskiego. Red. Andrzej Szafuński [i in.]. Częstochowa 2004 s. 179-183

Związek Jan: Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Częstochowskiej w Krakowie i Częstochowie (1926-2001). *Częst. Stud. Teol.* 2001 T. 29 s. 293-308